

LANGKAER GYMNASIUM

Projekt **Demokratisk dannelse på ungdomsuddannelserne**
Kunde **Undervisningsministeriet**
Dato **November 2017**

1. Baggrund

Langkaer Gymnasium ligger i bydelen Tilst, som er en del af Aarhus. Boligområdet kan karakteriseres som et sammensat og mangfoldigt område bestående af både villakvarterer og sociale boligbyggerier (fx Gellerupparken og Bispehaven).

Skolen tilbyder tre forskellige gymnasiale ungdomsuddannelser: hf, stx og ib. I skoleåret 2017/2018 er der på skolen 25 klasser med 476 stx-elever, 80 hf-elever og 164 pre-ib og ib-elever.

Grundlæggende har skolen altid været en skole, der har modtaget elever fra familier, hvor forældrene ikke har en studentereksamen, fortæller ledelsen. I dag dækker Langkaer en nye bølge af førstegenerationsstuderende – dem med indvandrerbaggrund. Dette afspejles netop i skolens elevgrundlag, som består af en stor gruppe tosprogede elever, hvoraf skolens yngste årgang i dag består af ca. 50 pct. tosprogede elever. Dette tal var ca. 80 pct. i 2016. Den faldende udvikling kan tilskrives lokale optagelsesregler i Aarhus, som ikke er gældende næste år, hvorfor ledelsen igen forventer en stigning i antallet af tosprogede elever. Generelt er koncentrationen af tosprogede elever særlig stor i hf-klasserne.

Langkaer er et sted, hvor man kan udvide sin horisont. Man snakker ikke bare med "hvide" kristne venner, man snakker også med muslimer og får andre synspunkter – det handler om kulturelle møder – ikke kulturelle sammenstød.
- Elev

Medarbejdergruppen er ifølge ledelsen i høj grad drevet af Public Service Motivation, fordi de i sidste ende ønsker at bidrage til samfundet ved at danne eleverne og hjælpe dem til at tage en videregående uddannelse. Lærerne motiveres netop af at se eleverne bryde den sociale arv – f.eks. ved at bidrage til, at elever fra uddannelsesfremmede hjem gennemføre en ungdomsuddannelse og tage en videregående uddannelse.

2. Hvordan definerer man demokratisk dannelse på Langkaer Gymnasium?

Nøgleord for den demokratiske dannelse på Langkaer Gymnasium:

- Sociale omgangsformer
- Gensidig respekt
- Rollemodeller og kontrastfigurer
- Fællesskaber
- Engagement ud over egen næsetip
- Lyst og mod til at deltage
- Demokratiets grænser - "ikke alt er til diskussion".

På Langkaer Gymnasium defineres demokratisk dannelse først og fremmest som helt basale dannelseselementer, herunder de sociale omgangsformer, som handler om at give plads til hinanden, tale ordentligt, sig undskyldt samt at formulere sig i en høflig tone. Dette er for mange elever en dannelsesproces, der finder sted i folkeskolen. Men på Langkaer Gymnasium oplever lærerne, at elevgruppen har et andet udgangspunkt og derfor har et øget behov for at acceptere de omgangsformer og -normer, der er nødvendige for at kunne fungere på en uddannelsesinstitution og i samfundet generelt.

Demokratisk dannelse handler om respekt for hinanden - f.eks. at man respekterer hinandens holdninger i klassediskussioner.

- Lærer

I forlængelse heraf påpeger både ledelsen og lærerne, at respekten for den enkelte er et vigtigt element i den demokratiske dannelse. Ved at arbejde med denne dimension skabes ifølge lærere og ledere en platform, hvor der er plads til fællesskaber, og hvor man har lyst til og mod på at deltage. Lærerne påpeger i forlængelse heraf, at det kan være udfordrende at få de elever, der ifølge lærerne tilhører en generation præget af en stor grad af individualisering, til at engagere sig i fællesskabet, hvis det ikke vedrører deres hverdag og allernærmeste relationer: "Hvis det ligger ud over deres egen næsetip". Derfor gives der udtryk for, at netop fællesskab og pluralisme er vigtige elementer i den demokratiske dannelsesproces på Langkaer Gymnasium. Endelig påpeger både ledelsen og lærerne, at demokratisk dannelse også handler om at lære eleverne, at der er grænser og begrænsninger for demokratiet. Eksempelvis skal eleverne acceptere, at ikke alle beslutninger er til diskussion – fx beslutninger taget af lærer- og ledelsesgruppen om studie- og ordensregler.

Demokratisk dannelse er for mig at kaste mig selv ind og bidrage med nogle forskellige roller - vi er både rollemodeller, men også kontrastfigurer.

- Lærer

3. Det generelle arbejde med demokratisk dannende læringsmiljøer

DEN DOBBELTE OVERSÆTTERROLLE

Skolens meget heterogene elevgrundlag betyder ifølge skolens ledelse, at lærerne på stedet har en dobbelt oversætterrolle. Denne rolle består for det første af en faglig dimension. Lærerne skal sætte eleverne i stand til at forstå, hvad det rent fagligt kræver at få en studentereksamen. For det andet har lærerne på Langkaer Gymnasium, sammenlignet med lærerne på mange andre gymnasier, en ekstra rolle. Denne rolle indebærer oversættelse af de normer, som knytter sig til selve institutionen. Dette fordi mange af skolens elever møder skolen med en anden kulturel baggrund end på mange andre gymnasier. Eleverne har derfor et øget behov for at få oversat de normer, som knytter sig til det at gå på en dansk ungdomsuddannelse.

På grund af den dobbelte oversætterrolle står dannelsesperspektivet generelt centralt i skolens praksis. Arbejdet med demokratisk dannelse sker således med fokus på relationsopbygning, god klasserumskultur, fællesskaber og engagement af eleverne via dialog og debat.

4. Konkrete eksempler på den gode praksis

På Langkaer Gymnasium arbejdes der løbende med at skabe demokratisk dannende læringsmiljøer. De følgende eksempler afspejler i større eller mindre grad fire grundlæggende dimensioner af demokratisk dannelse, som er illustreret via nedenstående ikoner. Defineringen af demokratisk dannelse er foretaget på baggrund af inputs fra et dialogforum og afspejler en tværgående opsummering af medlemmernes forståelse af begrebet.

Eksemplerne på de næste sider er kendetegnet ved at have særligt fokus på det respekt- og relationsopbyggende arbejde med henblik på bl.a. at stimulere elevernes lyst til at deltage aktivt i de demokratiske processer på skolen. Et af eksemplerne arbejder derudover primært med videns- og holdningsdimensionen.

For hvert eksempel vil det via ovenstående ikoner illustreres, hvilke dimensioner af demokratisk dannelse eksemplet primært relaterer sig til. Det skal dog pointeres, at brugen af ikonerne er en del af fortolkningsarbejdet, hvorfor nogle afsnit omhandlende de virkningsfulde mekanismer kan indeholde flere eller færre ikoner, end vi har anvist.

EKSEMPEL 1 – STUDIEGUIDER/GANGVAGTER**Ramme:** Hverdagsaktivitet**Deltagere:** Skolens lærere**Sted:** På hele skolens område**Indhold:**

Skolen oplevede på et tidspunkt megen uro: eleverne fik gæster ude fra, dørene blev smækket, der blev råbt, der blev smidt affald osv. Derfor startede skolen en ordning med såkaldte studieguider bestående af et par lærere, som hver dag cirkulerer rundt på skolen i pauserne og nogle gange også, mens der er undervisning. Målet med indsatsen er, at studieguiderne skal bidrage til den brede almene dannelse af eleverne og fremme socialiseringen af fælles omgangsnormer. Eksemplet illustrerer lærernes dobbeltoversætterrolle ved i sin kerne ikke at have et fagligt fokus, men et primært dannende fokus.

Der er afsat ca. 10 timer pr. uge til indsatsen, som alle skolens lærere gennemfører på skift. Ledelsen påpeger, at skolen kunne have valgt en billigere løsning ved at rekruttere pædagoger til indsatsen. Ledelsen traf dog et aktivt valg om at lade indsatsen gennemføres af lærere for at sikre, at eleverne i højere grad tager dialogerne med sig ind i klasselokalet.

”Det er vigtigt, at det ikke kun er en løftet pegefinger. Der skal også være en relations- opbygning.”

- Lærer

Virkningsfulde mekanismer:

Studieguiderne bidrager ifølge lærere og ledelse til at skabe nærhed, tryghed og gode relationer, som fremhæves som vigtige elementer ift. at skabe deltagelse i det uformelle demokrati.

Derudover bidrager indsatsen til at skabe respekt og forståelse mellem eleverne, men også mellem lærere og elever. Skolen har oplevet en meget positiv effekt af indsatsen, idet der opleves mere ro og orden på skolen, samtidig med at relationerne på skolen er blevet styrket. For at indsatsen skal lykkes, er det ifølge lærernes udsagn særlig vigtigt at have fokus på relationsopbygning og ikke blot adfærdskontrol.

EKSEMPEL 2 – DEMOKRATIWORKSHOP**Ramme:** Workshop**Deltagere:** To oplægsholdere fra Aarhus Kommune samt en hf-klasse**Sted:** Klasseværelset**Varighed:** 3 timer inkl. pause**Indhold:**

Aarhus Kommune har i samarbejde med Østjyllands Politi udarbejdet en demokratiworkshop med fokus på forebyggelse af radikalisering og diskrimination. Den udelukkende præventive workshop tilbydes bl.a. kommunens gymnasiale ungdomsuddannelsesinstitutioner og gennemføres med fokus på aktiv elevinddragelse. Gennem workshoppen opnår eleverne indblik i lovgivningen på området og præsenteres for centrale begreber som radikalisering, ekstremisme, terrorisme og diskrimination. Via diskussioner af begreber, fordomme og retsstatens dilemmaer bidrager workshoppen til demokratisk dannelse. Workshoppen format veksler mellem envejskommunikation, plenumdiskussioner og aktiveringslege – f.eks. "gæt en terrorist", der er designet til at illustrere elevernes eventuelle fordomme om, hvad en terrorist er, og hvordan en terrorist ser ud. Eleverne får desuden mulighed for at agere dommere i en konkret case, hvor en ung mand har delt en video fra terrororganisationen ISIS og lavet en statusopdatering på Facebook med truende indhold. Det bliver dernæst elevernes opgave at diskutere strafudmåling i plenum, hvorefter den virkelige dom diskuteres.

"Jeg synes nogle af de cases på workshoppen gør, at eleverne selv får lov at reflektere over, hvad man kan gøre. Altså også over det med demokrati – hvordan får man skabt en god klasserumskultur?"

- Lærer

Virkningsfulde mekanismer:

Gennem workshoppen styrkes elevernes viden om centrale samfundsforskeligheder relateret til eksempelvis radikalisering, ekstremisme, terrorisme og diskrimination. Denne viden kan efterfølgende bruges aktivt i samfundsfagsundervisningen.

Workshoppen plenumdiskussioner og aktiviteter bidrager til at styrke elevernes kompetencer til at indgå i konstruktiv dialog med respekt for forskellighed. Eleverne diskuterer emner, som alle har en holdning til, og alle elever kan således aktiveres. Samtidig gennemføres workshoppen af eksterne aktører, hvilket øger roen i klassen og muliggør konstruktive diskussioner og dialoger. Det giver gode oplevelser, som der kan bygges videre på i den efterfølgende undervisning.

Workshopformatet giver mulighed for, at elever, som i den øvrige undervisning er tilbageholdende, i højere grad bidrager med aktiv deltagelse.

EKSEMPLER 3 – NEUTRAL GRUND OG EJERSKAB I UNDERVISNINGEN

Ramme: Hverdagsaktivitet i undervisningen

Deltagere: Elever og lærere

Sted: Klasselokalet

Indhold:

Grundlæggende benytter flere af lærerne på Langkaer Gymnasium ejerskab som et redskab i deres undervisning. Lærerne får eleverne til at føle ejerskab på forskellige måder, f.eks. ved at lade dem styre en del af undervisningen.

En lærer fortæller, at denne i sin religionsundervisning altid opstarter undervisningen på neutral grund med et forløb om buddhisme. De fleste elever har ingen stor forhåndsviden om buddhisme, og undervisningen kan gennemføres uden større konflikter. Dette er med til at øge elevernes nysgerrighed over for andre religioner og styrker deres evne til at forholde sig åbent til en anden religion end deres egen. Det gør det nemmere efterfølgende at starte et forløb om eksempelvis islam, som mange af skolens elever i forvejen har stor viden om. Religionslæreren fortæller endvidere, at denne i starten af islamforløbet beder muslimske elever holde et oplæg om religionen, ligesom elever fra en anden trosretning kan gøre det samme som en del af forløbet om deres religion. På den måde udvises der respekt for elevernes kendskab til egen religion, samtidig med at eleverne i højere grad engagerer sig og deltager aktivt i undervisningen.

Som et andet konkret eksempel på at benytte ejerskab som et redskab fortæller en samfundsfagslærer, at denne i sine sociologiforløb inddrager elevernes egne eksempler fra hverdagen, når de f.eks. taler om identitetsopbyggelse.

"Jeg gør brug af ejerskab, f.eks. i sociologi med emnet "det at være ung". Det får eleverne til at være mere deltagende."

- Lærer

Virkningsfulde mekanismer:

Ifølge lærerne føler eleverne i højere grad, at de kan bidrage med noget særligt, når de føler ejerskab for undervisningen. Det giver dem lyst til at deltage og engagere sig mere i undervisningen og fællesskabet og bidrager således til elevernes demokratiske dannelse.

Samtidig får eleverne en opfattelse af uddannelsesinstitutionen som et sted, hvor de kan bidrage, hvilket styrker elevernes fællesskabsforståelse samt respekten for andres holdninger og rettigheder.

EKSEMPEL 4 – KULTURFORANDRINGER MED DESIGN PÅ LANGKAER GYMNASIUM

Ramme: Kandidatprojekter i social design

Deltagere: To specialestuderende fra Designskolen Kolding

Sted: Fællesområder

Indhold:

To specialestuderende fra Designskolen i Kolding kom med ideer til, hvordan man kunne styrke sammenholdet på skolen. En af ideerne var, at eleverne skulle være med til at indrette kantineområdet på en ny og anderledes måde. Eleverne indrettede blandt andet et område med brugte sofaer og andre komfortable møbler, som i dag sætter sit præg på kantineområdet.

En anden del af projektet var bygget op om en workshop med bl.a. samtalesaloner om respekt. Workshoppen var opdelt i fire hovedaktiviteter: 1. At lære hinanden at kende på ny, 2. samtalesaloner, hvor man diskuterede begrebet respekt, 3. udvikling af et skolekodeks for god opførsel samt 4. en "mild og vild" kommunikation heraf. Efter workshoppen blev deltagerens 13 definitioner på respekt delt med resten af skolen i form af farverige plakater. Derudover besøgte elevrådet alle klasserne på skolen for i samarbejde med hver af de enkelte klasser at lave et klassekodeks for god opførsel, som passede til de enkelte klassers behov. Kodekset blev hængt op i klassen og slået op i klassernes Facebook-grupper.

"Det fedeste ved respektkampagnen er, at det har været 100 procent elevstyret."

- Elev

Virkningsfulde mekanismer:

Ved at give eleverne lov til selv at indrette kantineområdet på skolen fik de en oplevelse af, at de har indflydelse på, hvad der sker på skolen. Dette var med til indirekte at skabe et incitament til at deltage i skolens demokratiske processer, fordi eleverne følte sig hørt.

Respektugen satte fokus på basale omgangsnormer som f.eks. at tale pænt til hinanden samt accept af holdningsforskelle, hvilket ovenfor er defineret som en del af den demokratiske dannelse. Plakaterne på skolen skal minde elever om, at respekt er en vigtig del af skolens fokus.

EKSEMPEL 5 – BEDEFORBUD SOM EN BRÆNDENDE PLATFORM

Dette eksempel er medtaget, selvom skolen ikke selv har italesat det som et konkret eksempel på god praksis. Eksemplet viser, hvordan et højaktuelt emne med betydning for mange af skolens elever kan være demokratisk dannende.

Ramme: Beslutning i bestyrelsen om vedtagelse af bedeforbud

Deltagere: Ledelsen, lærere og alle skolens elever

Sted: Dialogmøder, i pauser og i klasselokalet

Indhold:

Skolens bestyrelse besluttede at vedtage et forbud mod bøn på skolen, fordi man før forbuddet oplevede, at en stor del af skolens elever bad i kælderen på skolen. Beslutningen blev truffet ud fra ønsket om at være en religiøst neutral skole og var ikke målrettet en bestemt religion. Beslutningen vakte samtlige elevers interesse og blev mødt af modstand fra elever, der på tværs af religiøse skel oplevede et behov for at praktisere deres religion i skoletiden. Der blev i forlængelse af forbuddet afholdt dialogmøder, hvor alle skolens elever blev inviteret. Her havde eleverne mulighed for at rejse sig og tale deres sag samt at argumentere for egne holdninger.

Bedeforbuddet er et godt eksempel på, hvordan eleverne engagerede sig for at kæmpe imod forbuddet. Det er en vigtig del af den demokratiske dannelse at kæmpe imod tiltag, man er uenig i.

- Elev

Virkningsfulde mekanismer:

Samtlige elever havde en holdning til bedeforbuddet, hvilket fungerede som en brændende platform i forhold til at skabe holdninger, deltagelse og engagement, også blandt elevgrupper som normalt ikke udviser stor deltagelseslyst.

Derudover er bedeforbuddet et eksempel på, at der er grænser for demokratiet, og at det ikke altid er det simple flertal, der bestemmer, hvilket også indirekte har været med til at oplyse eleverne om demokratiets virkeformer, og ikke mindst at man skal have respekt for de beslutninger, som vedtages.

5.**Opsamling**

Som det ses ud fra ovenstående eksempler arbejder Langkaer Gymnasium både eksplicit og implicit med flere dimensioner af demokratisk dannelse.

Aktiviteter såsom afholdelse af en demokratiworkshop bidrager direkte og eksplicit til elevernes viden om og forståelse af samfundets grundlæggende demokratiske institutioner. Samtidig opfordres og provokeres eleverne til aktivt at deltage i demokratiske debatter, hvor præmissen er en god debattone og respekt for andres argumenter og holdninger.

Andre aktiviteter eller redskaber som gangvagter og ejerskab i undervisningen bidrager mere implicit til demokratisk dannelse ved at arbejde med elevernes omgangsformer via fokus på værdier som medindflydelse, ligeværd samt respekt og forståelse for andre.